

Тема: Лінгвістичні теорії як
система наукових знань.
Сутність і походження мови.

План:

- ① Лінгвістичні теорії як розділ загального мовознавства.
- ② Сутність мови: її властивості та функції.
- ③ Традиційні погляди на проблему походження мови.
- ④ Сучасний стан проблеми походження мови.

Основна мета цього розділу –поглиблення теоретичного і професійного рівня як майбутнього дослідника мови, так і вчителя.

Об'єктом лвознавства є мова як реальне суспільне явище.

Предмет лвознавства як науки являє собою вивчення мови повним обсягом: її властивостей і функцій, її будову, функціонування та історичний розвиток в усіх формах існування.

Мовознавство, або лінгвістика – наука про природну людську мову загалом і про всі мови світу як її індивідуальних представників.

Два основних підходи щодо визначення предмета й об'єкта дослідження.

“ Один підхід, який називають ідеалістичним, розглядає мову як предмет мовознавства, що формується дослідником, будучи лише системою його поглядів, прийнятою ним системою опису.

“ Інших підхід – матеріалістичний – визнає, що мова як предмет вивчення не конструється дослідником чи наукою про неї, а доводить, що мова – це реальний об'єкт, який існує об'єктивно і має певні властивості незалежно від наявності чи рівня розвитку мовознавства.

“ Загалом же теорії мовознавства виникають:

“ залежно від поглядів на зв'язок мови і мислення (логічне мовознавство і менталінгвістична теорія),

“ мови і психічної діяльності (психологічне мовознавство і психолінгвістичний аспект теорії мови),

“ мови і соціальних факторів (соціологічне мовознавство і соціолінгвістичний та етнолінгвістичний аспекти теорії мови),

“ мови і явищ природи (натуралістичне мовознавство й акустико-фізіологічний аспект теорії мови),

“ мови й інших знакових систем (математичне мовознавство і лінгвосеміотичний аспект теорії мови та ін.).

“ Основними властивостями мови вважаються:

- “ - суспільний характер (виникнення з потреби спілкування між людьми);
- “ - найтісніший зв'язок із мисленням і свідомістю;
- “ - знаковий характер (звукові комплекси);
- “ - системність і структурна організованість;
- “ - історична змінність (розвиток).

“ **Мова** – це динамічна система і створюваних мовними відтворюваних членороздільних органами звукових знаків для називання навколишньої дійсності, психічної діяльності та їх відображень у свідомості.

“ **Мова** – один із найважливіших божественно-людських витворів, універсальне надбання людства й універсальна реальність суспільного існування.

“ **Основна функція мови** – бути знаряддям спілкування (комунікативна), внаслідок чого відбуваються обмін інформацією та її нагромадження у свідомості мовців.

“ Іншою важливою функцією мови є **ментальна (мислеоформлювальна)**, бо мова допомагає формувати наші думки.

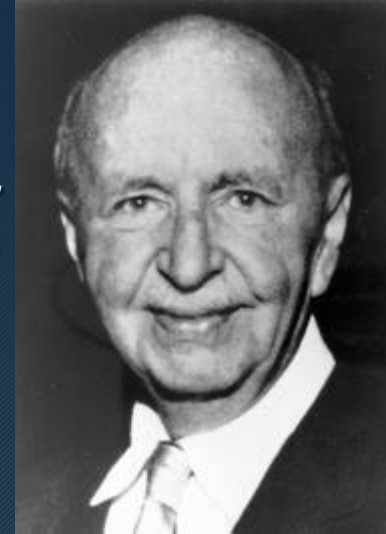
“ **Відобразжальна**, власне, цим терміном позначається не одна, а дві функції:

“ – гносеологічна (пізнавальна) і виразжальна.

“ **Експресивно-емотивна** функція – вираження мовою почуттів і ставлення до висловлюваного.

К.Бюлер розрізняв три функції:

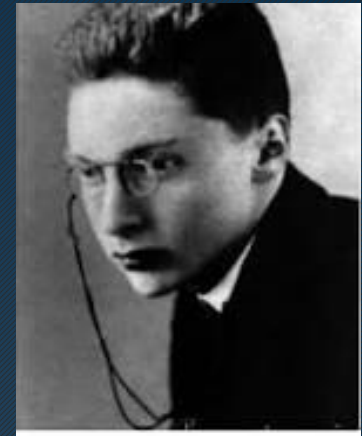
- 1) репрезентативну, завдяки якій мова позначає об'єкти навколишньої дійсності, їхні властивості та наявні між ними відношення;
- 2) експресивну (від лат. *expressio* – вираження), завдяки якій мовці виражають свої думки й почуття (інколи термін «експресивна» вживають в широкому значенні – функція вираження, втілення думки, нагромадження знань будь-якої інформації або у значенні «пізнавально-відображальна функція»);
- 3) апелятивну (імпресивну), завдяки якій досягається вплив на поведінку адресата.

Карл Людвиг
Бюлер (1879-
1963)

Р. Якобсон налічив шість функцій мови:

- 1) референційну (позначальну), яка в загальних рисах збігається з репрезентативною;
- 2) емотивну, що полягає у вираженні ставлення мовця до змісту повідомлення;
- 3) Конотативну - в загальних рисах збігається з апелятивною;
- 4) поетичну, - спрямовану на те, щоб повідомлення за своєю формою і за змістом задовольняло естетичні почуття адресата;
- 5) фатичну, спрямовану на встановлення, підтримання і завершення мовного комунікативного акту;
- 6) металінгвальну (тлумачну), яка допомагає описувати мову мовними ж засобами і використовується для з'ясування властивостей мови у процесі її засвоєння.

Н
СИПОВИЧ
КОБСОН

ТЕОРІЇ ПОХОДЖЕННЯ МОВИ

“ Логосична теорія

походження мови. В основі цієї теорії ідеалістичне сприйняття світу, який сприймається як зародження духовним началом. В логосичній, тобто біблійній, теорії походження мови слово, будучи творінням людини, фактично володарює над нею.

Основи доктрини суспільного договору становлять:

- ① суспільна природа людини;
- ② досвід конструювання мов на базі спільної для людей логіки;
- ③ віднесення мови до знакових систем;
- ④ психологічна співвіднесеність думки і слова як суспільних явищ.

Гуго де Гроот Гроцій
(1583-1645).

“ **Ономатопоетична теорія** походження мови Штейнталя-Потебні розвинулась з давно відомої звуконаслідувальної і частково вигукової теорії походження мови.

“ **Мета цієї гіпотези** – реконструкція розвитку співвідношення звука і значення, лексики і граматики, членів речення і частин синтагм та парадигм, синхронії і діахронії.

Три вихідні моменти ономатопоетичної теорії:

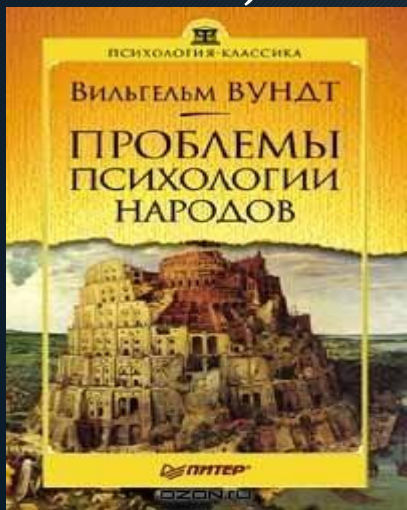
- **традиція передачі** від людини до людини і від покоління до покоління схожими звуками схожих знань (відтворення висловлювань чи їхніх частин);
- **узагальнення** всіх видів значення, представлених у мові (завдяки схожості звукокомплексів і дій механізму асоціацій),
- **ускладнення** звукової будови висловлювань шляхом утворення в них «внутрішньої структури».

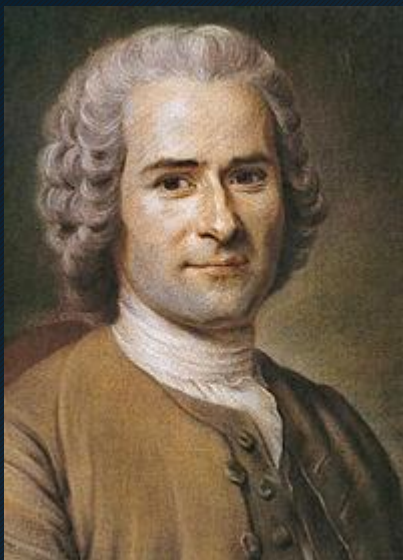

Вільгельм Вундт (1832-1920) уважав, що мова формується мимовільно і несвідомо. Спочатку у людини переважали фізичні дії (пантоміма). Ці мімічні дії були трьох видів: рефлекторні, вказівні і зображувальні. Рефлекторним рухам, що виражали відчуття, пізніше відповідали вигуки. Вказівним і зображувальним, що виражали, відповідно, уявлення про предмети та їхні обриси, відповідали корені майбутніх слів. Перші судження були тільки присудковими без підметів, тобто слова-речення.

Вільгельм
Вундт

Жан-Жак

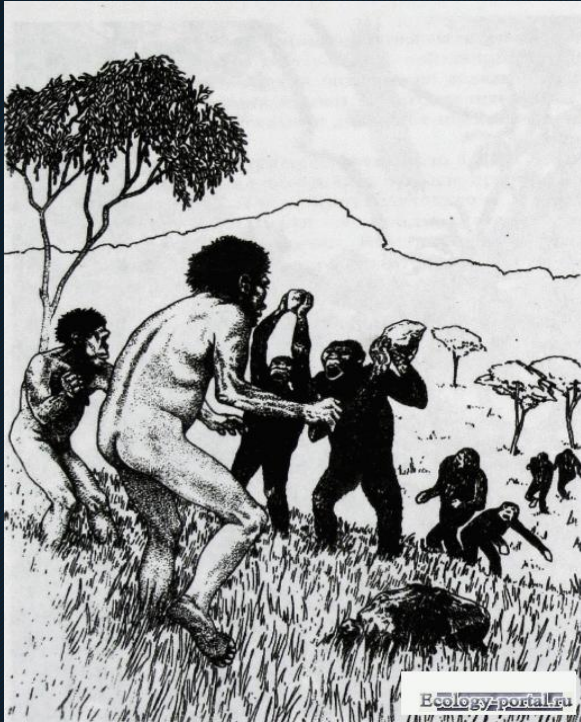
Руссо підкреслював, що з появою членороздільної мови жести відпали як основний засіб спілкування, оскільки у мові жестів є немало недоліків: важко спілкуватися під час роботи, у темряві. Тому мова жестів була замінена мовою звуків, хоча й повністю не була витіснена. Жести як допоміжний засіб використовуються й досі. Невербальні засоби спілкування, у тому числі жести, вивчає паралінгвістика як окрема дисципліна мовознавства.

М
МСЬКИЙ

М

«Було чимало дискусій щодо так званої гіпотези вродженості, в якій постулюється, що однією зі здібностей розуму, спільною для всього біологічного виду, є здібність до мови, яка сприяє двом основним функціям, зазначеним раціоналістичною теорією: вона дає сенсорній системі змогу проводити попередній добір мовних даних, а також забезпечує їх впорядкування, яке чітко визначається певним класом граматики... Мовна здібність відповідно стимулює конструювання граматики; особа знає мову, породжену сконструйованою граматикою» (Н. Хомський).

Інший підхід відбитий в одній з останніх публікацій Л. Б. Вишняцького (Вопросы языкознания. – 2002. – №2. – С. 48 – 63). Основними засадами походження людської мови він вважає такі:

Між людиною й вищими приматами (шимпанзе, горилами та іншими) існує, скоріше, наступність, ніж нездоланна прірва (с. 49). Свої інтелектуальні задатки гомініди (людиноподібні істоти) розвинули внаслідок загального ускладнення середовища проживання і власної поведінки, яке почалося в процесі першої «культурної революції» (с. 50). «Не виключено, що головну роль в становленні знаків поведінки і взагалі в розвитку вищих психічних функцій грала первісна необхідність пристосування не стільки до природного, фізичного середовища, скільки до середовища соціального» (с. 51).

Кінець!

Дякую за увагу!

